

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
 REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
 BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
 Instituțiuni și bănci 150 lei
 Muncitorii minieri și muncitorii agricultori 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Doleanțele Moșilor Crișeni

În unul din numeroasele trecute ale acestei gazete ne ocupăm de doleanțele moșilor crișeni, făcându-ne ecoul unei licăriri de speranțe a sufletului lor, prin înființarea funcțiunii de comisar al moșilor, care va avea misiunea de a găsi mijloacele necesare pentru a veni în ajutorul acestei populații oropsite, care cu jertfa sângelui lor, au contribuit în cel mai înalt grad, la făurirea României Mari. Bucuria lor a fost de scurtă durată, pentru că s'a făcut greșala ca în acest post să fie numit un om poliție, și nu un funcționar de carieră, care, să nu fie la cheremul fluctuațiilor politice. Deși fostul comisar al moșilor a fost un om cu multă tragere de inimă, cutreerând tot ținutul munților Apuseni, interesându-se de doleanțele fiecărei regiuni în parte, a centralizat toate datele, pentru a veni apoi, cu unele măsuri destul de eficace. Dar schimbarea guvernului a adus după sine și suprimarea acestui post, pe care sperăm că dl. Prim ministru Tătărăscu, care e deputat al moșilor, îl va reînființa, ba poate mai mult îi va acorda toată sollicitudinea pentru a găsi mijloacele cele mai nimerite, pentru a veni în ajutorul acestei populații sărăcite.

Ne adresăm în același timp și dlui prefect dr. R. Miocu, care este un om de inimă — și pentru care credem că prefectura nu este ultima treaptă de verificare a unor puteri cari s'au afirmat cu atâta tărie — de a interveni pe lângă cei în drept, pentru a satisface doleanțele moșilor crișeni, pe care ne permitem a l-le supune spre meditare.

Populația acestui ținut s'ar putea să nu sufere de nimic, întrucât pământul blagoslovit al acestei regiuni, e plin de cele mai felurite minereuri. Astfel în muntele Căraciu se găsesc mine de aur de cea mai fină calitate, și redeschiderea lor ar da posibilitate de existență la cel puțin o mie de familii. Dealurile din apropierea comunelor Lunca și Cărstău sunt pline de zăcăminte de cărbuni de o calitate superioară, iar exploatarea lor s'ar putea face de către stat; aprovizionându-se calea ferată pe distanța Brad — Timișoara. Dealurile din jurul com. Birtin sunt plin cu zăcăminte de plumb.

Intrucât pământul infertil al acestei regiuni nu poate produce atâtea cereale cât să îndestuleze populația, s'ar putea înființa magazine de cereale, sau cooperative finanțate de stat, scutiind în acest fel populația să fie jăcmănită de samsari, cari iau două prețuri pe ele. Cât privește starea sanitară a locuitorilor din această regiune, s'ar putea ameliora simțitor, dacă s'ar acorda spitalului din Baia de Criș, ajutorul de un milion votat de Consiliul de Miniștri de

la Cămpeni, renovându-se complet și aprovizionându-l cu aparatele și medicamentele necesare. Și fiindcă e singurul spital județean din dreapta Mureșului, județul ar putea acorda un ajutor mai mare pentru întreținerea suferinșilor ai acestei populații care a făcut atâtea sacrificii în interesul patriei, în cât merită mai multă asistență din partea conducătorilor ei.

Sunt peste 15 ani dela improprietărire dar și azi sunt comune a căror locuitori stau într'o continuă fierbere pe această temă. Cazul locuitorilor din com. Lunca și June, care au cumpărat dela stat pământul fostei Domnii și nici până azi n'a fost întabulat pe ei, ci

purtați dela Ana la Caiafa.

Viața culturală din această regiune în ultimul timp a devenit mai intensă, datorită sprijinului larg ce la avut din partea dlui Prefect, prin ridicarea și renovarea diferite școli.

Singurul lucru ce a fost neglijat, sunt bisericile. Deși s'au votat cinci milioane pentru ajutorarea bisericilor, în special din această regiune, nu s'a primit nimic. Sunt biserici dărăpănate, ca cea din com. Lunca care cu un mic sprijin din partea statului pe lângă banii și munca publică ce ar acorda-o locuitorii, s'ar putea ridica un frumos locaș Dumnezeesc.

Acei ce vor satisface aceste desiderate ale moșilor crișeni vor bine merita dela patrie.

Sabin Tomuș

Vorbirea d-lui Dr. I. Radu

la inaugurarea troiței lui Ion Buteanu la 25 Noiembrie 1934.

Preasfințite Domnule Episcop,

Frați Crișeni! Pentru aniversarea unui veac și jumătate dela revoluțiunea lui Horia profesorii liceului ortodox rom. „Avram Iancu” din Brad, încă de acum doi ani au luat inițiativa unei comemorări demne a acestui eveniment.

Teatrul principal al revoluțiunii strămoșilor dela 1784 a fost Zarandul nostru. Cu toate acestea în conștiința mulțimei de aici tradiția acelor groaznice frământări, — ba chiar și amintirea lor, — grație terorismului unghuresc, — aproape dispăruse.

Cel dintâi gând ne-a fost, ca astăzi, când a înviat libertatea noastră, pentru care s'au stins pe roată și în furci mucenicii Horia, Cloșca, Crișan și atâția din strămoșii noștri, — să reinviem tradiția și amintirea scumpă a jertfelor dela 1784 din Zarand.

Astfel ne-am hotărât, ea, — după obiceiul vechiu, — să ridicăm câte o cruce, lucrată în stil românesc pe locurile unde s'a scurs sângele strămoșilor dela 1784.

Sfânta cruce, — simbolul suferințelor noastre și tot ea simbolul biruinței și al învierii.

Așa a luat naștere ideea celor 10 troițe zarandene, dintre cari pe cea dintâi, avem fericierea s'o inaugurăm astăzi aici la Dv., la granița vestică a Zarandului de la 1784.

Pe lângă troiță am avut de gând să mai facem — dacă mijloacele ne vor permite — și câte o fântână și câte un chiosc de odihnă pentru călători. În același timp ne-am gândit la o carte de istorie a revoluției lui Horia, scrisă de unul din profesorii de istoria noastră națională dela Universitatea din Cluj, d-nii dr. I. Lupaș și dr. S. Dragomir, pe care avem onoarea să-l salutăm astăzi aici în mijlocul nostru.

Cartea intitulată *Revoluția lui Horia*, scrisă de peana măiastră a d-lui dr. Lupaș, este sub teacurile tipografiei „Astra” din Cluj. Va apărea peste câteva zile și va fi răspândită și aici la Dv. Avem nădejdea, că nu va lipsi din casa nici unui Român ardelean, știutor de carte.

În cea dintâi adunare a intelectualilor noștri din Zarand, ținută în Brad la 6 Iunie 1933, în care am expus planul nostru pentru comemorarea revoluției lui Horia, frații noștri de aici, dela Dv., au stăruit, — cu ocazia aniversării revoluției dela 1784, — să ridicăm și aici, pe locul unde ne aflăm, o troiță, în amin-

tirea eroului și martirului nostru dela 1848, Ioan Buteanu, omorât într'un chip atât de infam pe locul acesta de honvezii lui Kossuth, la 23 Mai 1849.

Cum osemintele lui Buteanu, la a. 1924 au fost transportate de aici în cimitirul eroilor dela Tebea și așezate la dreapta marelui său prieten, Avram Iancu, — adunarea noastră susamintită a primit cu însuflețire propunerea fraților din Gurahonț-Iosăși, ne-am pus pe lucru și astăzi avem bucuria să vedem ridicată și sfințită troița lui Buteanu.

Lucrarea aceasta e făcută la școala de arte și meserii din Zlatna de către elevii recrutați din Munții Apuseni, nepoții aceluia pe cari i-a condus Buteanu la 1848 și strănepoții celor conduși de Horia și Crișan la 1784.

E un simbol deci și din acest punct de vedere.

Ea a costat:

Troița fără scrisoare	Lei 5000
Scrisoarea, 664 cuvinte à 5 Lei	„ 2955
Transportul Zlatna-Brad cu autobusul „	1500
„ pe C. F. R. Brad-Gurahonț „	585
Montarea	„ 773
Postamentul	„ 15300

Total: Lei 26,113

Suma aceasta s'a acoperit din următoarele daruri:

1. Contribuțiile pe listele purtate aici la Dv. în Gurahonț (670 L.), Zimbru (335 L.), Talaci (100 L.), Aciuș (59 L.) și Iosășel; Lei 1314. 2. Ajutor dela Prefectura Arad Lei 5000. 3. Colecta d-lui senator Ugliș și contribuția intelectualilor din Gurahonț Lei 10300. 4. Dela comitetul nostru din Brad Lei 9449, total: 26.113 Lei.

Cu acestea mulțumind întâi lui Dumnezeu, că ne-a ajutat să terminăm lucrarea noastră și în al doilea rând tuturor aceluia, cari și-au dat obolul lor, — între cari locul de frunte îl ocupă societatea „Mica” din Brad cu toți muncitorii și funcționarii ei, — mulțumind apoi tuturor fraților noștri de aici, cari au ostent pentru ducerea la îndeplinire a lucrărilor, îndeosebi d-lui Dr. T. Băbușă, din ale cărui neincetate stăruințe monumentul nostru a ieșit atât de frumos, — în numele Comitetului de organizare din Brad predăm acest monument simplu, dar mult grăitor, în grija autorității comunale din comuna Iosășel, careia îi aparține.

Dr. I. Radu

Scrisoare către săteni

„Și iarna, la gura sobei, când gerul strânge afară și crivățul urlă năbădios, când țarinesele se odihnesc sub gramada nemilită de zăpadă, cu copilașii alături vom lucra meșteșug prețios în casă, la adăpost, nu vom duce grijă de nimic și vom fi vecinic fericiți. La lumina caldă din vatră, femeile noastre vor întinde cergile, vor toarce fuioarele, vor țesa lână și vor coase cămăși, surtuțe, zeghi, căciului, să avem de îmbrăcăminte, și fetițele vor alege ii minunate cu care să iasă de sărbători la horă; vor lucra velințe, așternuturi, perine alese, și tot ce le-o trebui să aibă când vor fi gata de măritat. Iar noi ne vom croi încălțăminte, chimire cu flori pe ele, vom lucra scaune frumoase pentru casă, mese și dulapuri bune, vom mai face și alte lucruri pe care să le vindem, să luăm parale, să mai cumpărăm și câte o carte bună de citit și să mai punem și ceva de-o parte pentru zile de bătrânețe și pentru zestrea fetelor“. Și-acum iarna a sosit, cinstite prietene, iarnă lungă, friguroasă și grea din cale afară. Ea strânge toată firea după poteci, și îngreiază ori-ce lucrare. În căruța mititică se încălzesc părinții cu copilașii și rudele câte odată, ca să simtă căldura scumpă a focului când viscolul urlă mămios și groaza ernii spăimantă lumea.

Afară zăpada s'a grămădit cât omul și nu e chip să mai eși din casă. Aci ai sta vecinic să-ți duci un traiu în pace, să-ți odihnești trupul obosit de atâta trudă și în nopțile lungi și nesfârșite să-ți pregătești în voie uneltele și tot ce ți-a trebui pe vară. Afară, prin zăpada nepătrunsă, traiul e greu și cu anevoință mare pute-vei răsbi să agonisești ceva de-ale guri, ce se cere. Ori-ce timp își are ale lui și nu poți iarna să faci ce poți face vara. Și de nu știi ce să faci în lungul timp de iarnă, te-apuci să torci cecece ai strâns până aci și când ai terminat și asta, înduri lipsă și nu știi încotro trebuie se-o iei Imprumut cu greu se face și copilașii îți cer de mâncare. De-ai ști un meșteșug zdrăvan, nu țiar pasa nici de Turci. Te-ai așeza bine în casă și mai cu nevasta, mai cu copii de ajutor, ai face multe lucruri și fără greutate le-ai vinde și ți-ai scoate și traiul cu îndestulare și ai mai pune ceva și de-o parte. Acum n'ai ce lucra. În gerul fioros și prin zăpada până în brâu înoți și străbați câmpurile, te infuzi în întunecimele pădurilor, în gura fiearelor să scoți o bucată de pâine pe care nu ești îndreptat să-ți găsi-o. Muncești și zi și noapte o muncă împovorată, dar nu știi cum se face că ban pe ban în punga-ți cu greu să mai afli. De multe ori îți merge bine, te alegi cu ceva după o grea trudă, dar atunci nu știi cum să-ți durezi o viață mai bună, să-ți îndulcești traiul, să te hrănești bine, să locuești curat și să trăiești tot curat. De ai ceva în curte ori păsări, ouă, lapte, adesea nici gustul nu li-l știi și nici nu cauți să-te atingi de ele. Le ții să le duci la oraș, să eii parale pe dânsele și eu ce-ai mai agonoisit de pe muncă să intri în prăvăliile cele mai frumoase (cum îți iau ochii!) unde cinstiți orășeni, (ce neam ori fil?) te trag de mânecă și te infundă fără să vrei. De câte ori nu v'ați trezit în câte o ast-fel de întunecime fără să știți cum, fermecați de prefăcutul și interesantul glas al flămânzilor streini, ce vă pândesc calea și nu vă lasă să treceți nici pe drum? Odată ce-ați intrat acolo, alți trei, patru vă'nconjură. Și ce dulce li-e vorba! Și cum caută să vă între în gusturi și pe sub piele! Ați crede că vă vrea numai binele. Ce-o fi vrând să zică atâta dragoste! Vă iau de mână, vă zic frate, nene, domnule, moșule, ba poate și bolerule, cocoane, și vă sucesc cu vorba și vă'ncreabă ce doriți. Și pe dată v'a întins înainte toată marfa! flanele, ciorapi, pălării, căciulii, scurteici, ghete, nasturi, ace, chimire, stofă, opinci, etc. etc! tot ce vă trebuie și ce nu vă trebuie, nu mai să vă-alegiți! Că sânt eftine, că vi le dă cu prețul pe jumătate, că vream să-vă prindă de mustereu. Și ce marfă bună! Să dai cât ai vrea și nu mai

găsești în altă parte ca la e'. Vă cer însă prețuri înzecite: 150 lei pe o căciulă; și dați 20 lei și 50, nu se supără, începe să lase; vrei să pleci, te trage îndărăt, a lăsat-o cu 100, apoi cu 80, se jură că n'o mai lasă o pară; uu vrei s'o iei, el ți-o așează pe cap, îți cântă că te prinde de minune, s'o iei, să n'o lași că n'ai s'o mai găsești în altă parte, îți mai lasă 16 leu, apoi altul, în cei 30 franci și-a luat-o. Ai târguit tot ce ți-a trebuit, până nu ți-a mai rămas nimic și pleci acasă. Punga ți-e iar goală. Cu ce te-ai ales? Ai adus la copii câte o felie de pâine, câte o pălărie prin care a doua zi trece degetul, o căciulă arsă, un ilec care s'a crepat în spate când l-ai îmbrăcat, o scurtică roasă de molii, și ghete lustruite la care le rămân tălpile în noroiu când s'o desclea mucavaua.

Asta ți-e răsplata! O trudă de luni de zile pe ploaie, pe ninsoare, paralele muncite și plătite cu sudoarea feței, înodate de zeci de ori în colțul basmalei și vărâte în fundul lăzii ca să nu dați peste ele, s'au dus toate în pungile altora, în pungile străinilor, cari vă storc fără să știți cum. Pentru aceștia muncii voi, pe ei îi hrăniți și-i îngrășați, și cu toate acestea cu ei vă prindeți frați de cruce. Nu e mult de când vă spuneam că ați căzut la grea încercare și v'ați lăsat să fiți înșelați de chipuri ipocrite streine și fără inimă cari s'au dat de mântulorii voștri, făgăduindu-vă raiuri pământeste, de-i veți asculta pe unii ca dânșii.

Ei bine, nu i-ați recunoscut, oare de pe la colțurile stradelor și prin mijlocul piețelor strigând: Vax și chibrituri? Ori prin prăvăliile unde v'ați lăsat pungile nu i-ați întâlnit? Și când v'ați dus acasă și le-ați văzut marfa nu v'ați îndreptat care e binele ce vi-l doresc? Da, v'ați îndreptat!... Ați văzut în destul unde merge rodul muncii voastre și de ce nu mai dați înainte.

Din Valea-Hațegului

Un nume și un caracter

Iuliu Nasta, tânărul exponent al mulțimii obidite din Valea Hațegului, un nume ce pentru mulți a însemnat decepție și ură și pentru mulți a însemnat o viață nouă. Copil al Ardealului, plămădit din însăși glia străbună, cunoscător al fiilor brazdelor, nu a pregetat o clipă de a fi în fruntea convoiului ce voia o soartă mai umană, mai bună.

De tânăr se înscrie în partidul național țărănesc, apoi se retrage și se aruncă în vâltoarea vieții prea puțin cunoscută și candidă de într-o alegere parțială din județul nostru, obținând în fața personalităților adverse un succes remarcabil și apreciat de toți.

Reabilitarea s'a produs mai curând decât se credea. Înscriindu-se în partidul național-liberal este numit șef al sectorului Sarmiseghetuza, unde printr-o muncă încordată, bazat pe idealismul tineresc reușește să capteze și pe cei mai întransigenți dintre adversari.

Cetățenii acestui ținut, în ultimele alegeri l-au trimis în Parlamentul țării, pentru a-și arăta devotamentul față de dânșul. În schimb dsa e la înălțimea chemării. Tânărul deputat luptă dela început cu toate greutățile pentru a satisface cererile abundențe și uneori absurde, cu seninătatea unui moșneag albit și liniștit ce-și așteaptă sfârșitul.

Câți nenorociți n'au primit ajutor acestui binefăcător? Câte comune nu și-au văzut drepturile aduse în posesie prin sacrificii enorme și câți cetățeni nu au fost apărați gratuit de către Iuliu Nasta?!

Iuliu Nasta rupt cu trecutul și și-a apropiat toată suflarea din Valea Hațegului, ținut curat românesc, și chiar înscriși într'alt partid nu conțenesc ai fi amici și admiratori acestui caracter și acestui om!... Și azi sunt atât de puțini oameni!

Născut pe brazda umedă și cresch în căsuța scundă unde tronează mirosul opincilor mucăgăte' ironizate de mulți satrapi, vom admira și vom avea veșnic înainte imaginea acestui ales al națiunii. Înalt, cu privirea adâncă și matură, puțin albit, iată în linii simple ceea ce formează exteriorul acestui om. Și sufletul înțelegător, inimă caldă, munca fără preget în interesul tuturor, chiar și a dușmanilor politici, iată ce constituie comoara pentru care poporul din Valea-Hațegului are o adâncă simpatie și stimă.

Augustin Ilieșiu, student.

Căci Românul nu știe și nu vrea să învețe să mai facă și altceva decât sapa și cu plugul. Mergem pe acelaș făgaș umblat de sute de ani, întorcem pământul și pe o parte și pe alta și nici asta n'o facem cum ar trebuie făcută. Muncim din greu și agonisim puțin. De-am căuta la alte nații, vom vedea că au pământ de 7, 8 ori mai puțin ca noi, și mai prost, și cu toate astea bucatele li se ajung și poate că ne mai trimit și nouă din ele. De ce? Fiindcă nu muncesc numai cu brațele, ei muncesc și cu capul. Și cine știe să muncească cu capul, puțină muncă îi rămâne pentru brațe.

Noi ne părăsim, casele și plecăm, bărbați, neveste și copii, la câmp să luptăm din zi și până 'n noapte, din iarnă până în iarnă, să ne scoatem traiul, un traiu atât de aspru. Femeile noastre nu mai pot. Ele nu mai știu munca casei, căci nu mai găsesc timp; pe copii li lasă în voia Domnului pe drumuri, de capul lor. Femeiei îi e dat să șadă acasă la locul ei, să facă de mâncare să-și lucreze cânepa, să-și crească gândaci, să lucreze lână să facă velințe pentru paturi, haine pentru iarnă, cămăși și tot ce trebuie pentru copii și pentru părinți, și atunci n'o să mai alergăm cu cel din urmă gologan la târg să îngrășăm cefile străinilor. Așa a fost odată și pe la noi. Iși făcea Românul toate Je casă și n'avea el nevoie de nimic să meargă la târg să cumpere. Dar astăzi, ia să privim puțin în jurul nostru! În paturi așternuturi cumpărate, mese scaune de la oraș, perdele (de sunt) tot așa, cămășile din bumbac, căci cânepa am năpustit-o, ghete licioase în loc de opinci, căciuli de târg, marămile, frumoasele valuri ale femeilor muncite din cel mai ales borangic, le-am înlocuit cu broboade, basmale ori poate și pălăriețe, de multe ori chiar mânuși și umbreluțe. De avem lână, o vindem la străini ca s'o lucreze și pe urmă să ne-o vândă îndărăt cu prețuri înzecite. Pădurile le tăiem și frumoasele și neprețuitele lemne căutăm să ne scăpăm de ele, să le dăm la alții să facă din ele lucruri scumpe și să le ducă peste nouă mări și nouă țări.

(Va urma).

Aninoasa-Hunedoara

— Conferință. Comit. de propag. pt. imprumutul de înzestrare al țării din loc., a ținut mai multe adunări generale în localul Casinoului. Au vorbit: d. ing. Arghir, preot. rom. cat. S. Timár, d. inv. dir. M. Bogza, preot. ref. Horváth și d. ing. Măru. Vorbitorii au explicat publicului avantajele imprumutului intern și au îndemnat și arătat că fiecare cetățean are datoria să subscrie la acest imprumut de înzestrare.

— Cerc cultural. Membrii cercului cultural „Aninoasa“, de sub conducerea dlui dir. M. Bogza, din com. Aninoasa, și în prezența dlui I. Munteanu, sub rev. șc. și-a deschis programul de activitate pe anul în curs în ziua de 18 XI. 1934. În ședința intimă sa ținut două lecții la cl. I-a: I. cuv. normal „sac“, de către dra V. Savu și II o lecție aplicativă „ac“ de către d. inv. M. Radu. Ambele lecții au fost declarate ca bine reușite. După lecție a urmat documentata conferință „Materia inv. din ciclul II“, ținută de către d. inv. E. Tomuş din Aninoasa.

Ședința publică s'a ținut în localul Casinoului din loc., unde d. inv. C. Dimitriu a vorbit despre „Imprumutul de înzestrare“ După aceasta a urmat desfășurarea programului: cântece, poezii, etc.

— Sinucidere prin otrăvire. Tânărul Petre Pașca, miner la S. A. R. „Petroșani“, din Aninoasa, în absența soției sale, a întreținut relații de dragoste cu o altă femeie. Intre timp venindu-i acasă soția lui și văzând că este șicanat și stingherit și-a pus capătul zilelor bând o soluție concentrată de soda caustică.

Atențiune!

Atențiune!

Abonamentul la
„ZARANDUL“

pentru săteni și muncitori
e numai 50 lei pe an!

Abonați-o căci e cea mai eftină
gazetă, ce apare în țara noastră.

H O R I A

de jos
te-ai ridicat drept, pietros, viforos,
pentru moși.
pentru cei săraci și goi, pentru toți...
și-ai despicat în două istoria, —
fără de cremene
cum n'a fost altul să-ți semene,
Horia!...

ce-ai desprins aspru din gloată
cu obraji suși,
cu ochii crunți
să lupți
să n'frunți

din sălbaticii-ți munți:
oștile craiului, temniță, roată...

ai vrut să spinteci pe munți, pe văi,
largi, netede, slobode căi
pentru-ai tăi
cei mâncați de străini, despuiați,
de biruri, de sbiri.

de rele orînduiri...
și uități
de regi și împărați...
pân' la Bălgrad pe roată
nimind călăi, nemeși, gloată
ți-ai bătut neschimbat sub tîndră săracă
aceeași mare, ne'nfricată inimă româno-dacă

duhul tău trăiește încă treaz în munți
și va trăi dîrz pîn'vor domni peste moși
sbiri crunți
și mișelnici despoși...
uriază domn

pe-al adîncurilor noastre sfîșiat somn,
pe-al răsmerișelor roșu prasnuc,
mai roși-vei oare vreodată, năpraznic
acestui neam — viața și istoria,
tu,
munte
al vrerilor noastre celor mai crunte,
Horia?!

A. Cotruș.

**Sfințirea troitei din Hăl-
magiu, fixată pe ziua de 1
Dec. a. c. și a celei din Criș-
cior, fixată pe ziua de 9 Dec.
a. c., se amână pentru o
dată ce se va fixa ulterior.**

CINEMA „ORIENT“ BRAD

Duminică 1 Decembrie 1934.

QUICK

după piesa teatrală de
FELISE BANEERAcu
Lilian Harvey și Hans Albers

Hăl magiu

(jud. Arad)

CULTURALE. Duminică 18 Noembrie
a. c., s'a ținut ședința de constituire a cercu-
lui cultural Hăl magiu, în localul școlii pri-
mare. Învățătorii, dornici de cultură și eman-
cipare — și în deosebi de cultura profesională
— sau prezentat într'un număr destul de frumos.

Ședința se deschide la ora 11 a. m.,
de către dl. Aurel Petrișor, președintele cer-
cului cultural. Cuvântul d-sale este ascuțit cu
plăcere de către colegii, fiindcă în fiecare cuvânt
găsești un indemn la muncă și un sfat bun.
Dl. subrevizor școlar I. Târziu își începe vor-
birea prin evocarea icoanei Regelui martir
Alexandru I. a Jugoslaviei și Louis Barthou
marele „om” al Franței. Desirând firul con-
ferinței sale, d' Iosif Târziu a fost pios, emo-
ționat, expunând cu inteligență și sentiment
fazele vieții celor doi martiri ai păcii. Adunarea
în picioare păstrează un moment de reculegere.

Dl. subrevizor își incheie cuvântarea,
exprimându-și mulțumirea față de cele constatate
cu ocazia inspecțiilor. Reliefează îndatoririle
învățătorului față de școală și poporul româ-
nesc, care trebuie să lupte din răsputeri pen-
truca analfabetismul, această mare rușine a
națiunii să dispară în cel mai scurt timp.

Se intră în ordinea de zi. Dl. Aurel
Petrișor, președintele cercului, roagă pe d. în-
vățătorii să aleagă un secretar pentru anul în
curs. Este ales cu unanimitate dl. Ștefan Du-
mitrescu, învățător în Brusturi. După aceasta,
fixează locul, data și programul ședinței viitoare.

La 16 Decembrie a. c., se va ține con-
ferința cercului cultural în com. Hăl magel cu
cu următorul program:

1. O lecție de gramatică la cl. III și
nută da dna Marița Sirban din Ionești.
2. Conferința intimă: „Școala în ra-
port cu cerințele locale”, se va ține de învâ-
țătorul Vasile Arghirescu, din Sărbii.
3. A doua conferință intimă: „Ideia
unității naționale la scriitorii români”, se va
ține de dna Nina Giurgiu din Țărmure.
4. Conferința publică: „Ungaria și noi,
dreptul nostru de a stăpâni moșia strămoșea-
scă, se va ține de Ștefan Dumitrescu, învăță-
tor în Brusturi.

5. Tot la ședința publică se vor mai
ține conferințele: „Iarna țaranului nostru” și
„Igienă locuinței”, prima de inv. I. Irimie și
a doua de Octavian Hărduț, inv. în Mermești.
— După fixarea programului de mai sus, ia
cuvânt d. inv. Ștefan Dumitrescu din Brusturi
care în cuvinte alese și bine documentate,
scoate în relief opera măreață pe țărâmul cul-
tural a dlui ministru al șc. C. Angheliescu. Pro-
pune ca școala din Țărmure — construcție
aproape gata — să poartă în viitor numele
de: „Dr. Angheliescu”. Toți membrii cercului
aproba părerea și se hotărăște propunerea ei
comitetului școlar din Țărmure. În continuare,
d-sa roagă pe dl. subrevizor școlar I. Târziu,
să invite pe dl. ministru Angheliescu la inaugurarea
școlii din Țărmure și cu această ocazie Dsa
va vedea și situația învățătorilor din ținutul lui
Iancu. Dl. subrevizor ia act de propunerea inv.
Șt. Dumitrescu și promite că va aduce pe dl.
ministru Angheliescu în aceste părți. Se mai
hotărăște ca școala din Bănești să poarte nu-
mele în viitor de: „E. Popovici”, preot spân-
zurat de Unguri, pentru cugetul lui românesc.
Ședința se încheie la ora 1 p. m.

— SUBSCRIERE LA IMPRUMUT.

Comuna Hăl magiu a subscris la împrumutul
intern suma de Lei 80.000. Dacă această co-
mună de munte, care are o situație nu prea
strălucită, poate să subscrie o sumă destul de
frumoasă, fără îndoială că și celelalte comune
mai bogate — în special dela șes — vor in-
trece cu mult suma subscrisă de Hăl magiu.

— A NINS. Primii fulgi de zăpadă
au căzut Miercuri 21 Noemv. a. c. Munții dela
Nord de comuna Brusturi sunt acoperiți cu
zăpadă.

— MULȚUMIRI. Corespondentul de
Hăl magiu, aduce pe această cale mulțumiri
abonaților din pl. Hăl magiu, pentru simpatia
manifestată față de ziarul nostru.

S. D. Brusturi.

Bon No. 5.

Zece bonuri de acestea dă drept
posesorului la un anunț gratuit
de 10 cuvinte la „Mica publi-
citate” din gazeta noastră.

Un apel călduros către I. P. S. S. Mitropolit. Bălan ai Ardealului

— Dorința credincioșilor ortodoksi din
com. Aninoasa (jud. Hunedoar). —

Cel ce a fost Emilian Șinca, preot.
ort. rom. din Aninoasa, a adormit întru Domnul
și tocmai de aceea rostim și noi în locul ace-
sta un pios și creștinesc „D-zeu să-l ierte și
să-i odihnească sufletul în pace”. Acum însă
suntem siliți să vorbim și despre înlocuitoru,
care va veni să păstorească în comuna sa

Intrucât vacanța locului de preot a
durat cam mult, și ca să nu mai dureze, deoa-
rece minoritarii fac haz pe socoteala noastră a
Românilor, țin a arăta dorința membrilor epi-
tropiei, a membr. cons. parohial, precum și a
membr. parohiei cu drept de vot.

„Astăzi când suntem în pragul alegerii
unui nou paroh, toți veghem mai mult ca ori
când la interesele superioare și vitale ale Bi-
sericii noastre strămoșești, îmboldiți din toate
părțile de celelalte confesiuni și de curentele
sectante și ateiste, contra cărora trebuie dusă
o luptă aprigă și grea, mai ales aici, la noi,
unde este un centru cu caracter industrial.
Amintim că suntem înconjurați de 7 confesiuni
și că populația com. Aninoasa în urma crizei
financiare ce stăpânște întreaga lume, trece
și ea prin cele mai mari greutăți materiale,
adesea prin mari mizerii, toate de natură a o
îndrepta pe căile pierzării. Suntem dar hotărâți
să alegem un preot — indiferent de calificația
ce o are — care se corespundă cerințelor pa-
rohiei, să fie în stare să predomine toate cu-
rentele și să se impună fața de ceilalți preoți
de alte confesiuni.

Numai în felul acesta vom putea men-
ține și dezvolta parohia până acolo unde trebuie
înălțată Biserica dominantă.

Vă rugăm cu filiașcă supunere pe Inalt
Prea Sfinția Voastră, să prelungiți concursul
și să îngăduiți ca să candideze și teologi cu
calificația „bine”, întrucât prin aceasta nu se
comite nici o abatere dela lege, căci Aninoasa
este o com. rurală și nu mai poate fi consi-
derată ca parohie de cl. I-a, fiindcă atât nu-
mărul sufletelor care au căzut dela 1500 la
650, cât și veniturile actualmente au ajuns la
o pătrime față de trecut. Sperăm că veți bi-
nevoi a aproba, ca'n viitor, parohia Aninoasa,
să nu mai fie considerată ca parohie de cl.
I-a, ci de cl. II-a, după cum cer și împreju-
rările actuale. Nădăjduim că Inalt Prea Sfinția
voastră, veți binevoi a soluționa favorabil
această umilă și arzătoare cerere”.

Urmează iscăliturile membr. epitropiei
și a membr. cons. parohial.

Am arătat care sunt dorințele membr.
parohiei din comuna Aninoasa, cu scopul ca
să nu fie în primejdie cauza religiei noastre
ortodoxă mai ales acum, când în fața unor ase-
menea chestiuni nu se poate da din umeri,
căci consecințele ar fi ușor de prevăzut.

I. T.

AVIZ!

Cadouri prețioase de
Crăciun și Anul-nou
se pot procura numai în magazi-
nului de ceasornicărie și bijuterii,
al lui

IGNAȚIE SZIDOR

din BRAD.

Nu cumpărați dela vânzători am-
balanți sau din alte orașe, ceasor-
nice sau bijuterii, pentru că numai
la mine veți găsi
prețurile cele mai solide și
marfa garantată.

Cel mai mare asortiment!

Garantăm repararea ceasornicelor și
bijuteriilor.

FONDATA IN 1903 BRAD.

Știri sportive

Aspecte de la adunarea generală a districtului „Valea Jiului“

Dum. 11 l. c., au avut loc la Petroșani grandioasele manifestațiuni sportive de sfârșit de an. S'au disputat 4 matchuri de foot-ball după regulamentul cupei fulger, fiecare match a durat 30 min; două repr. a 15 min.

Iată și rezultatele tehnice ale acestor întâlniri:

1. C. S. Lonea — Jiul II. 1:0 (1:0)
2. Parângul C. F. R. — Minierul (Lupeni) 3:0 (2:0)
3. Jiul II. — Minierul (Lupeni) 1:0 (0:0)
4. Finala: Parângul C. F. R. — Lonea 1:1 (1:0)

Clasamentul acestui concurs a fost următorul: Parângul, Lonea, Jiul II. și Minierul.

Seara a avut loc în casinou „adunarea generală a districtului „V. Jiului“.

Au fost chemate (invitate) la această adunare toate grupările din acest district printre care, în afară de cele mai sus menționate, și grupările: C. S. Mica; C. S. Calan; Simeria C. F. R.; Corvin (Deva), Iancu Corvin Hunedoara; fiecare prin reprezentanți legali.

Între timp s'a iscat un incident între dl. ing. Roman și d. ing. I. Timoc, fostul și actualul președ. al districtului pe chestiunea raportului făcut de ultimul la F. R. F. A., prin care cere radierea din federație a C. S. Mica, deoarece aceasta n'a voit să se prezinte la campionatele din anul acesta.

Dl. ing. Roman îi comunică atât dlui președinte, precum și celorlalți membri, motivul pentru care echipa d-sale n'a luat parte la campionat:

... „Atâta timp cât în echipa C. S. Mica va exista un nume strein, (vreau să spun altă naționalitate) nu mă voi prezenta într-o comp. oficială“.

D-voastră sunteți români și societățile: Petroșani, Lonea, Minierul, Vulcan, sunt soc. românești, însă elementul autohton în grupările pe care le conduceți nu trece peste 50%. Și pe această chestiune, ba mai alta, s'a iscat incidentul.

Dl. Timoc intră la ședință foarte surmenat depune; o listă care conținea fizionomia noului comitet și din care făceau parte numai dnii din Valea Jiului, ca și când celelalte n'ar fi existat, cu toate că le trimise ordin de zi. În fața acestor stări de lucru, toți reprezentanții au tăcut, lăsându-se conduși ca și până acum de deciziile președintelui. Dl. ing. Roman a ripostat cu energie, respingând orice listă oficială și cerând ca alegerea să se facă conform regulamentului. Atunci dl. Timoc și-a depus demisia, părăsind sala imediat.

S'a produs panică printre spectatorii veniți în număr mare la adunare, le era frică, în cazul demisionării, că soc. Petroșani nu le mai acordă sala, sau că nu-i mai ajută cu bani, etc., etc. Toate acestea au fost aplauzate și adunarea a continuat la alegerea comitetului.

S'a ales tot dl. ing. Tiberiu Timoc președinte, d. Vagner secretar, d. K. Kimituc casier, iar ca membri: dl. ing. Butu (Lupeni), Anton Hures (Petroșani), ing. Onciu (Lonea), d. ing. Roman C. (Brad) și V. Petric (Simeria).

S'a încheiat apoi un proces verbal și s'a înaintat cazul la „Liga de Vest“ care va decide.

Orî se va țîn din nou adunarea generală și în cazul acesta dl. Timoc are puține șanse de reușită, orî în cazul când va rămâne această adunare, samavolniciile din acest district vor dispărea.

În numărul viitor vom scrie despre rolul ce-l va avea dl. ing. Roman în acest district, prin alegerea d-sale în comitetul de conducere.

Aflăm cu plăcere că d. Dr. Marinescu, inginer la Societatea „Mica“, a fost numit Conferențiar la Școala Politehnică din Timișoara.

Bogata cultură și rarele însușiri ale sufletului delicat și idealist — îl îndreptăteau mai demult de a ocupa acest post.

Vestea numirii sale ne bucură. Trimitem noului profesor universitar sincerile noastre felicitări.

MULȚUMIRE. — Mulțumim călduros tuturor persoanelor cari prin prezența lor sau prin condoleanțele ce ne-au trimis, ne-au susținut în pierderea dureroasă pe care am suferit-o Văd. Carol Winkler și fiili.

Pomenirea lui Ion Buteanu

Duminecă 25 Noembrie a. c., s'a inaugurat prima troiță comemorativă a revoluției dela 1784, ridicată în com. Iosășel jud. Arad, pe locul unde a fost spânzurat, de către Unguri, marele luptător dela 1848, prefectul Ion Buteanu.

Cu această ocazie s'a reparat o mare nedreptate pe care istoria a făcut-o lui Ion Buteanu.

Nu mai vorbim de cei din alte părți, dar chiar cea mai mare parte dintre noi, cari trăim în acest ținut istoric — Zarandul — am știut prea puțin — dacă am știut ceva — despre el.

Și n'am avut de unde fiindcă istoria pomenește așa de rar și doar în treacăt despre fostul prefect al Moșilor.

Gloria lui a fost eclipsată de a lui Iancu, deși cercetând lucrurile de-aproape, Buteanu a fost, prin sufletul lui mare de Român și prin rezistența lui dărză în Zarand, împotriva armatelor ungurești, un erou cu nimic mai pre jos decât Avram Iancu.

Ion Buteanu, printr'o nedreptate a destinului, nu s'a putut, cel puțin, bucura nici de recunoștința generațiilor următoare, precum s'a bucurat Avram Iancu.

El intrase cu desăvârșire în negura uitării. Doar numele îi era cunoscut în jur; adevăratul Ion Buteanu nu era cunoscut.

Dar pronia cerească a făcut ca un fiu al acestor plaiuri, d. profesor universitar Silviu Dragomir, un pasionat cercetător al acestui ținut — Zarandul — să ne desgroape din mormântul uitării acel suflet de român: Ion Buteanu. Ne-a pus la îndemână o broșură intitulată I. Buteanu, iar în seara zilei de 24 Noembrie, a zugrăvit în culori vii personalitatea fostului prefect și atmosfera dela 1848.

Ion Buteanu a fost un martir al cauzei Românești.

Inconjurat de ofițerii unguri în frunte cu maiorul călău Hatvani, care s'a răsbunat în mod barbar pe el pentru că i s'a luat comanda oștilor din Zarand în urma dezastrului dela Buceș, Ion Buteanu a fost silit să-și pună singur ștreangul la gât, deși avea cuvântul lui Kossuth, care jurase pe cuvântul lui de onoare și pe al națiunii ungare, că nu se va atinge nimeni de el.

Și la pus fără șovăire... Dar a ținut ca și în fața morții să arunce un ultim dispreț

ofițerilor unguri. Scorând punga cu bani, le-a aruncat-o spunând: „Luați-o, tâlharilor, că voi pentru asta vă luptați“.

„...Frații mei însă mă vor răsbuna“.

Nu se poate schița în cadrul acestei dări de seamă puternica personalitate a lui Ion Buteanu.

Solemnitatea desvelirii troiței s'a desfășurat într'un cadru mareș.

Din toate părțile, veniau în sunet de fanfare pălcuri de săteni îmbrăcați în frumosul costum alb, șururi de școlari curgeau pe dealuri în veselia lor sgomotoasă, îmbărbătați de zâmbetul dulce al soarelui de toamnă târziu, care părea că ține cu orice preț să la parte la bucuria noastră, să salute învierea lui Ion Buteanu.

În adevăr, această comemorare a fost o înviere a lui, fiindcă: „Morții nu mor când intră în mormânt, ci când intră în uitare. Singură uitarea desparte pe morți de vii“.

(Maeterlink).
Și Ion Buteanu va fi nemuritor de acum. Parastasul a fost oficiat de I. P. S. S. Dr. Grigorie Gh. Comșa, episcopul dela Arad, înconjurat de un sobor de preoți din jud. Arad. Răspunsurile liturgice au fost date de corul din Gurahonț, condus de d. P. Dorca, directorul șc. prim. din loc.

Din multe și entuziastele vorbiri cari s'au ținut notăm: I. P. S. S. Dr. Grigorie Gh. Comșa, cu cunoscutu-i talent oratoric arată îndatoririle noastre față de țara noastră, păstrată cu atâtea jertfe de predecesori, punând — cu mult efect — aceste în graiul frunzelor, arborilor din jur, valurilor Crișului ce curge la câțiva pași, etc.

Dl prof. S. Dragomir, cu darul D-Sale de a zugrăvi prin cuvinte, face un portret luminos al eroului I. Buteanu.

Dl prof. Lungulescu, printr'o cuvântare înflăcărată, face ca întreagă asistență — ca mișcată de un resort electric — să ridice mâna în sus și să jure că va apăra acest scump pământ românesc.

Neobositul Român, dl dr. I. Radu, președintele comitetului pentru comemorarea celor 150 ani dela revoluția lui Horia, care sfidând povara celor peste 70 ani de luptă grea pe teren național și cultural, cu sufletul mereu tânăr, e în fruntea tuturor manifestărilor românești, — face predarea troiței.

De acum sufletul lui Buteanu se va odihni în pace. Singura recompensă pe care a dorit-o în viața lui de luptă și sacrificiu a fost recunoștința. Și i s'a dat.

Laudă inițiatorilor și înfăptuitorilor.

Dobion

AVIZ!

Aduc la cunoștința On. public că, cu data de 20 Nov. a. c., am deschis în casele d-lui Serb din Gurabarza

un atelier de

Pantofărie

Unde confecționez cele mai moderne încălțăminte pentru dame și domni

Servesc constencios pe On. public cu materiale de I-a calitate, cu prețuri convenabile.

Rog sprijinul On. public

Cu stimă:

IOSIF BAȘA
(PICU)
PANTOFAR.

Administrația Financiară de încasări și plăți a Județului Hunedoara — Deva.

ANUNT

La Administrația Financiară de încasări și Plăți a Județului Hunedoara, au fost destituiți din serviciu un număr de 15 înșepați și agenți, pentru incapacitate, lipsă dela serviciu și desinteres în serviciu.

Locurile devenind vacante, rugăm Liceile din acest județ să ne recomande din foștii elevi, elemente serioase și bune.

Solicitorii vor înainta actele la Administrația Financiară de Incasări și Plăți Hunedoara — Serviciul Personal.

Actele prevăzute sunt indicate în Statutul Funcționarilor Publici, în plus se cere recomandări și garanții dela oameni serioși.

Pentru postul de impegat se cere cel puțin 8 clase de Liceu sau diplomă echivalentă, iar pentru postul de agent de urmărire, cel puțin 4 clase de liceu sau diplomă echivalentă.

Cererile se pot înainta până la data de 15 Decembrie a. c.

Administrator Financiar
Dr. Ion Petrescu.

Trăian Macavei

În urma unei lungi și grele suferințe, s'a stins din viață, înainte de vreme, un falnic brad al românismului și un devotat credincios al bisericii; acela care a fost Trăian Macavei. Om cu o temeinică cultură, spirit vioi și suflet bun. Prin dispariția lui lasă un gol nu numai în sufletul îndureratei sale familii ci și în sufletul tuturor aceluia ce l'au cunoscut și prețuit. Viața lui a fost o muncă fără preget, un exemplu de cinste și devotament. Un caracter integru ce nu se inchina nici în fața laudei dar nici a amenințării. Rugând pe Tatăl Ceresc să-i facă loc cu dreptii ca de acolo să poate veghea asupra întristatei sale familii, îi zicem: dormi în pace suflet blând, căci în această viață ți-al făcut cu priosință datoria.

S. T.